

Δημοσκοπήσεις και πολιτική συγκυρία: από την εικονική πραγματικότητα στην υλικότητα των σχέσεων εκπροσώπησης

Τον Μάρτιο-Απρίλιο του 2008 αστάθμιστα στοιχεία ποσοτικών ερευνών έφεραν τον ΣΥΝ/ΣΥΡΙΖΑ στην πρώτη θέση της (δυνάμει) πρόθεσης ψήφου. Καταγραφόταν έτσι μια μεγάλη και πρωτοφανής πολιτική ανατροπή, έξω από κάθε πολιτική ή ιστορική λογική.

Η εικόνα αυτή ήταν *αποτέλεσμα τριών ταυτόχρονων διαδικασιών*. Η *πρώτη* αφορούσε στην κατάθεση του Ασφαλιστικού Νομοσχεδίου από την κυβέρνηση της ΝΔ, γεγονός που πυροδότησε ισχυρό κύμα πολιτικής δυσαρέσκειας. Η *δεύτερη* αφορούσε τις εσωκομματικές εξελίξεις στο ΠΑΣΟΚ μετά το μόλις πραγματοποιημένο συνέδριό του και την αναπαραγωγή μια δομικής εικόνας πολιτικού διχασμού. Η *τρίτη* αφορούσε στην εκλογή του Αλ.Τσίπρα στην ηγεσία του Συνασπισμού, κίνηση που συμβολοποιούσε το αίτημα βαθιάς ανανέωσης της πολιτικής ζωής της χώρας και την ανάγκη για ένα ισχυρό σοκ στα κόμματα διακυβέρνησης.

Η συγκυρία εκείνη έδινε ως εκτίμηση εκλογικής επιρροής για το χώρο του ΣΥΝ/ΣΥΡΙΖΑ ένα ποσοστό της τάξης του 17-18%. Ωστόσο, στην ανάλυση της εκλογικής και πολιτικής συμπεριφοράς είναι άλλο πράγμα η «δημοσκοπική εικόνα» που γεννάται μέσα σε ένα πολύ συγκεκριμένο πλαίσιο συγκυριών και άλλο πράγμα η σταθεροποίηση οργανικών σχέσεων εκπροσώπησης για ένα πολιτικό κόμμα. Την ίδια εποχή της δημοσκοπικής έκρηξης του ΣΥΝ/ΣΥΡΙΖΑ τα δεδομένα των ερευνών έδειχναν ότι ο «σκληρός πυρήνας» της εκλογικής επιρροής του (κομματική ταύτιση, κομματική εγγύτητα, «εκπροσώπηση προσδοκιών», κ.λπ) κυμαινόταν από 6.5% έως 7.5%, γεγονός που παρέπεμπε σε μια διευρυμένη εκλογική επιρροή της τάξης του 10-12%. Για να υπάρξει ένα μέτρο σύγκρισης, επισημαίνουμε ότι τις παραμονές των Βουλευτικών εκλογών του 2007 ο ίδιος σκληρός πυρήνας καταγραφόταν στο 2.5% του εκλογικού σώματος και το τελικό εκλογικό ποσοστό σε 5%. Το συμπέρασμα είναι ασφαλώς προφανές. Η «δημοσκοπική εικόνα» του 17-18% ήταν σε μεγάλο βαθμό εικονική, αφού ο πραγματικός ιδεολογικο-πολιτικός πυρήνας της επιρροής του χώρου ήταν κατά πολύ μικρότερος, και αποτέλεσμα ειδικών συγκυριών. Βεβαίως, από την άλλη πλευρά, η «δημοσκοπική εικόνα» έδινε το μέτρο μιας εν δυνάμει πολιτικής επιρροής που θα μπορούσε όμως να καταγραφεί ως «πραγματική επιλογή» υπό πολλές προϋποθέσεις διεξαγωγής του κομματικού ανταγωνισμού.

Δεδομένων των παραπάνω είναι γεγονός ότι η συζήτηση για τα ποσοστά του ΣΥΝ/ΣΥΡΙΖΑ που γίνεται το τελευταίο διάστημα και το κατά πόσον αυτά είναι πτωτικά είναι τουλάχιστον «απολίτικη» και «τηλεοπτικού τύπου». Καταρχήν, συγκρίνεται η εκλογική του επιρροή όχι με το ποσοστό που έχει καταγραφεί πριν ενάμιση μόλις χρόνο στην κάλπη (5%) και είναι και το **μοναδικό πραγματικό μέτρο σύγκρισης**, αλλά με το «δημοσκοπικό ποσοστό» μιας εικονικής πραγματικότητας. Επιπλέον, ακόμα και στις χειρότερες γι' αυτόν έρευνες (και δεν υπεισέρχομαι εδώ σε ένα πλήθος από μεθοδολογικά ζητήματα των ερευνών πρόθεσης ψήφου που είναι επιστημονικώς ανοικτά περισσότερο από κάθε άλλη φορά στην Ελλάδα) η εκτίμηση για το ύψος της εκλογικής επιρροής στις Βουλευτικές εκλογές κυμαίνεται μεταξύ 7.5-8.5% και στις Ευρωεκλογές αγγίζει ή και ξεπερνά το όριο του 10%. Με άλλα λόγια, **οι πραγματικές ποσοτικές μεταβολές σε σχέση με την αντίστοιχη περυσινή χρονιά είναι ελάχιστες.**

Αυτό που έχει οπωσδήποτε μειωθεί σημαντικά είναι ο «αέρας» της οιονεί εκλογικής δυναμικής (της «δημοσκοπικής εικόνας») και αυτό για τους εξής λόγους: α) ο πρώτος λόγος αφορά στη σχετική ανάκαμψη του ΠΑΣΟΚ, μετά από μια περίοδο έντονα διαλυτική, γεγονός που με τη σειρά του οφείλεται στην ραγδαία και απότομη πτώση της ΝΔ. Χωρίς το δικομματικό άθροισμα να ανακάμπτει σημαντικά, η σοβαρή πιθανότητα κυβερνητικής εναλλαγής στο άμεσο μέλλον έδωσε την ευκαιρία στο ΠΑΣΟΚ να αντιστρέψει την πολιτική τάση. β) η εμφάνιση μετά το καλοκαίρι του 2008 στο εκλογικό (άρα και δημοσκοπικό) προσκήνιο των Οικολόγων-Πρασίνων με ποσοστά που κυμαίνονται από 3-4%. Ένα μέρος της κοινωνικής και ιδεολογικής προέλευσης της ψήφου αυτής (νεότερες ηλικίες, μορφωμένα στρώματα) αποτελούσε εν δυνάμει εκλογικό κοινό του ΣΥΝ/ΣΥΡΙΖΑ. Η ψήφος αυτή, ψήφος κυμαινόμενη και όχι κατ' ανάγκην «αριστερή» με την κλασική έννοια, θα πρέπει να αφαιρεθεί από την «δημοσκοπική εικόνα» της προηγούμενης χρονιάς. γ) η κοινωνική ψυχολογία της οικονομικής κρίσης και η σημερινή ιδεολογική πόλωση που έχει ως κύριο χαρακτηριστικό την ισχυροποίηση συντηρητικών ή και υπερσυντηρητικών ιδεολογημάτων είχε ως αποτέλεσμα την περιχαράκωση του ΣΥΝ/ΣΥΡΙΖΑ σε ένα πιο κλειστό κύκλο πολιτικής επιρροής. Η επιλογή του χώρου, π.χ., να καλύψει ιδεολογικά την νεολαϊστική εξέγερση του Δεκεμβρίου 2008 ήταν αναγκαία για λόγους ισχυροποίησης μιας αυτοπροσδιορισμένης ριζοσπαστικής ταυτότητας (μη ξεχνάμε ότι ο χώρος αυτός μέχρι και το 2007 χαρακτηρίζεται από απίστευτη ιδεολογικο-πολιτική αμφισημία και μια ιστορική εικόνα αφερεγγυότητας που τον είχε καταδικάσει σε εκλογικά ποσοστά μεταξύ 2-3%), έχει όμως το «πολιτικό κόστος» να περιορίζει το εύρος του ακροατηρίου, άρα και της «δημοσκοπικής εικόνας».

Πέραν από τα δημοσκοπικά ποσοστά επιρροής, το ουσιαστικό πρόβλημα για τον ΣΥΝ/ΣΥΡΙΖΑ είναι να εκφράσει ισχυρές και δομημένες κοινωνικές εκπροσωπήσεις. Για να το πετύχει αυτό χρειάζεται χρόνο, πολιτική σταθερότητα στις επιλογές του, «κοινωνικές-κινηματικές» αναφορές και ριζοσπαστικό-εναλλακτικό πολιτικό πρόγραμμα. Η σύνθεση και των τεσσάρων αυτών στοιχείων είναι δύσκολη, αλλά περισσότερο πιθανή από ποτέ.

Χρ.Βερναρδάκης
Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης Πανεπιστημίου Κρήτης
Επιστημονικός Σύμβουλος της VPRC.